

לפרשת ויגש — ויפול על צואריו ויבך על צואריו עוד :

”אבל יעקב לא נפל על צוארי יוסף...”

מחלוקת רש"י ורמב"ן בעניין המפגש בין יעקב ליוסף	
1	2
<p><u>בראשית פרק מו, כט</u> וַיֹּאסֶר יוֹסֵף מְרַכְבְּתוֹ וַיַּעַל לְקִרְיַת יִשְׂרָאֵל אָבִיו גִּשְׁנָה וַיֵּרָא אֵלָיו וַיִּפֹּל עַל צַנְאָרָיו וַיִּבְכֶּה עַל צַנְאָרָיו עוֹד.</p>	<p><u>רמב"ן על אתר</u> ... איננו דרך כבוד שיפול יוסף על צוארי אביו אבל שישתחוה לו או שינשק ידיו ... והנכון בעיני כי כבר היו עיני ישראל כבדים קצת מזוקן, וכשבא יוסף במרכבת המשנה ועל פניו המצנפת כדרך מלכי מצרים, לא היה ניכר לאביו וגם אחיו לא הכירוהו, לפיכך הזכיר הכתוב כי כאשר נתראה אל אביו שהביט בו והכירו נפל אביו על צוארו ובכה עליו עוד, כאשר יבכה עליו תמיד עד היום הזה כשלא ראהו. ואחר כך אמר אמותה הפעם אחרי ראותי את פניך: ודבר ידוע הוא מי דמעתו מצויה, אם האב הזקן המוצא את בנו חי לאחר היאוש והאבל, או הבן הבכור המולך.</p>
3	
<u>רש"י על אתר</u>	
אבל יעקב לא נפל על צוארי יוסף ולא נשקו, ואמרו רבותינו שהיה קורא את שמע.	
הסברו של זקני ז"ל לניסיון שעבר יעקב	
4	
<u>הרב יצחק סטולמן, מנחת יצחק, חלק א, עמ' 217–219</u>	
<p>מה שיש לדון בזה הוא: הרי אמרו במס' ברכות, משיבים באמצע ק"ש מפני הכבוד, כר"י, ולא כל שכן שהיא ליעקב להשיב שלום ליוסף, שהיה מלך? כן מצינו שחלק יעקב כבוד ליוסף, ע"י בפי ויחי, רש"י בפי הפסוק ויתחזק ישראל וגו' שם. ומדוע לא נפל יעקב על צוארי יוסף ולא נשקו? ... אולם אם ליעקב היתה אז שעת ק"ש, הרי גם יוסף היה חייב לקרות את שמע! וממה נפשך, אם היה זה בסוף זמן ק"ש ליעקב, ויוסף כבר קרא קודם, קשה מדוע המתין יעקב עד הסוף של הזמן? ...</p> <p>... המדרגה היותר גדולה בקיום מצות אהבת השם, היא בשעה של מסירות נפש, וצמצום הרעיון וכל כחותיו, לעבודת אלקים. ובזה נמצא לפנינו שני סוגים: הא' לקבל את עול מלכות שמים, בשעה שסורקים את בשרו במסרקות של ברזל כר' עקיבא, לקבל את מצות ד' בשעת יסורים היותר קשים שבעולם, והב' לפנות את לבו לעבודת הבורא, לרכז את כל כחותיו לאהבה את ד', אף בשעה שנפשו מתמלאת בשמחה, היותר גדולה בעולם, בשעת התרגשות של חדוה פנימית, היותר גדולה ... ובאמת הוא ניסיון היותר גדול לאדם, לקבל את עול מלכות שמים, בשעת חדות הנפש, היותר גדולה ויחידה בחיים. ... מה שקרה לר' עקיבא לקיים את מצות ואהבת וגו', בשעה שסרקו את בשרו וכו', מדרגה מסוג הא', קרה כמו כן ליעקב. ... יעקב מצא בה את השעה הגדולה בחייו, להשתמש בה לקבלת עול מלכות שמים ... השעה של כבישת הכחות המתפרצים ... ויעקב קורא את שמע ...</p> <p>בהרגע הראשון, כשראה יעקב את יוסף מתקרב אליו לנשקו וליפול על פניו, קרא יעקב את שמע! ... לו היה ממתין עם קריאתו את שמע, אך לרגע מאוחר, לאחר שראה בעיניו את יוסף, הנה שקטה בו התפעלות רוחו, ונח בו לבו. ושוב לא היה יכול לקיים את המצוה מתוך ניסיון כזה. שונה היה הדבר ליוסף. הוא ידע כי אביו חי, הוא ידע את כל אשר לו. הפגישה היתה אצלו טבעית, בלי הניסיון של יעקב, על כן עשה כדון, דחה את השמע, מפני כבודו של אבא, לאחר מכן.</p>	
הרחבה של הכלל המתיר להפסיק בקריאת שמע לעניינים אחרים	
5	6
<p><u>רא"ש מסכת ברכות פרק ב</u> והא דאמר באמצע שואל מפני היראה נחלקו בו רבותינו. בענין הפסקה</p>	<p><u>חידושי הריטב"א, יומא יט ע"ב</u> ושמעין מהכא שאסור לקרוץ</p>

<p>ולרמוז אפילו לדבר מצוה, ומיהו לאפרושי מאיסורא דלית ליה תקנתא, מותר לרמוז, ואפילו להפסיק ולומר לו, דלא גרע מן המפסיק לקרוא שלום מפני היראה או מפני הכבוד, דכבוד שמים עדיף.</p>	<p>בק"ש ובברכות לקדיש ולקדושה וברכו אם פוסק אם לאו. יש מי שאומר שאע"פ ששואל מפני היראה ומשיב מפני הכבוד אפ"ה אינו פוסק לקדיש ולקדושה דכיון שעוסק בשבחו של מקום אין לו להפסיק בשביל שבח אחר. ורוב המפרשים הסכימו שפוסק אפילו באמצע הפרק דלא גרע ממה שמפסיק לשאול מפני היראה ולהשיב מפני הכבוד. ... וכן דעתי מסכמת אע"פ שנשאתי ונתתי בדבר בפני הרב ר"מ דרוטנבורג והסכים דעתו שאין להפסיק.</p>
--	---

סיכום ההלכה בעניין ההפסקה בקריאת שמע

7

ערוך השולחן אורח חיים סימן סו, סעיף ד

ודע דזה שהותר להפסיק אפילו באמצע הפרק לשאול מפני היראה ולהשיב מפני הכבוד מיהו באמצע שמע ישראל או באמצע ברוך שם וכו' לא יפסיק בשום פנים אם לא שמתירא מחשש הריגה וי"א עוד דבכל אמצע פסוק לא יפסיק דבקל לגומרו בלי קפידא ואם פסק חוזר לתחלת הפסוק [עמג"א סק"ג] וגם יש לדעת דבמקום שמותר להפסיק מותר אפילו בלשון חול ובמקום שאסור אפילו בלשון הקודש [שם סק"א] ויש מן הגדולים שכתבו עוד דהאידינא לא ראינו מי שיקפיד על זה כלל ולכן אין לנו אפילו להשיב שלום ואין דרכינו בכך אף לאביו או לרבו ואפילו בין הפרקים לא יפסיק [שם בשם החינוך] ואדרבא עתה נחשב לקלות מי שמפסיק והרי אנו רואים אפילו שר כשיבא לבית יהודי ומוצאו מתפלל לא ידבר עמו וימתין עד שיסיים תפלתו ולכן עתה כל מין הפסק אסור עד גמר התפלה וכן המנהג פשוט ואין לשנות. וכששואלים שאלות איסור והיתר אצל המורה יכול לענות בין פרק לפרק אך כשהשואל הוא בר דעת ממתין עד שגומר התפלה וכן נכון לעשות אם לא כשהענין נחוץ לשעתו דאז מצוה לשאול גם באמצע התפלה והמורה מפסיק בין פרק לפרק ומשיב להשואל.

שיטת הריטב"א בדין העוסק במצווה פטור מן המצווה או אסור מן המצווה

8

חידושי הריטב"א, סוכה כה ע"א

מתניתין שלוחי מצוה פטורים מן הסוכה. פי' משום דעוסק במצוה פטור מן המצוה ומייתי לה בגמרא מקרא, ותימה דהא ודאי לא אמרו העוסק במצוה פטור מן המצוה אלא בשאי אפשר לקיים שתיהן, כי בעודו בסוכה או שמניח תפילין או שמתעטף בציצית או שיש מזוזה בפתחו אין לפטרו מכל המצות ... וכיון דלא מיפטר אלא בעודו עוסק במצוה זו למה לי קרא? פשיטא! למה יניח מצוה זו מפני מצוה אחרת? ויש לומר דהא קמ"ל דאפילו בעי להניח מצוה זו לעשות מצוה אחרת גדולה הימנה אין הרשות בידו סד"א איפטורי הוא דמיפטר מינה אבל אי בעי למשבק הא ולמיעבד אידך הרשות בידו, קמ"ל דכיון דפטור מן האחרת הרי היא אצלו עכשיו כדבר של רשות ואסור להניח מצותו מפני דבר שהוא של רשות, ועוד למדנו הכתוב דאע"ג דאיכא עליה מצוה קבועה לזמן ודאי כגון קריאת שמע ושחיטת הפסח וקודם לכן באת לו מצוה אחרת שתבטלנו מן האחרת אם יתחיל בה, רשאי הוא להתחיל בזו שבאה לידו עכשיו ואם יבטל מן האחרת יבטל, ואינו חשוב פורק עצמו ממנה כשפורקה מעליו מחמת דבר מצוה, שאין חיוב המצוה עליו עד שיגיע זמנה וראשונה קודמת, כנ"ל.

מדוע יש להפסיק — הרי העוסק במצווה פטור מן המצווה!

9

הגאון ר' עובדיה יוסף, שו"ת יביע אומר, חלק א, אורח חיים, סימן ה

... דלכאורה היה נלע"ד דכל מ"ש הפוסקי', להפסיק לקדיש ולקדושה, אין זה מדרך חיוב, דהא קי"ל העוסק במצוה פטור מהמצוה. ... וא"כ אפ"י נימא דעניית הקדיש הוא מ"ע מה"ת, מ"מ כל שעוסק בברכות ק"ש וכיו"ב קרינן ב"י שפיר העוסק במצוה פטור מן המצוה. וע"כ שכוונת הפו' בזה שיש לו רשות להפסיק, אבל חיוב אין. ... וא"כ האיך פסקו כאן להפסיק? די"ל דשאני הכא דתרוייהו שבחא דקב"ה ניהו ולא הוי הפסק דמין במינו אינו חוצץ, משא"כ בעלמא בבי מצות מוחלקים. אלא דהתורת חיים שם בסו"ד, מסיק, דמחוייב להפסיק כאן לקדיש וקדושה, כדי שלא יהא נראה ככופר במה שהצבור עונים. ע"ש. ...